

կերպով սկսաւ դատաւորը. «Իրաւցրնէ պէտք էր որ անդառնալի ըլլայ վճիռը, ինչպէս որ դատաստանը որոշեր է. անոր համար ինծի հիմա ուրիշ բան չիյնար ընել, բայց եթէ հաստատել դարձեալ իր առջի վճիռը՝ որով դատապարտուած

է (Ստպէնսոն 'ի մշտնջենաւոր աքսոր, և օրէնքը կը հարկադրէ խրկել զինքը դարձեալ այն առջի բնակարանը ինչուան իր մահը, որուն սոսկալի նկարագիրը քիչ մը առաջ ինքն իր բերնովն ըրաւ.», Լստպէս ըսելով՝ վճիռը հաստատեց:

Բ Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կ զ ա ք ի ս ' :

Կզաքիսը մսակեր կենդանիներուն մէկ ցեղին գլխաւորն է, որուն ցեղէն են կուզը, Ժանտահոտ աքիսը, սամյը, վայրի աքիսը, սովորական աքիսն ու սպիտակ աքիսը: Կզաքիսը շատ կը նմանի կուզին, անանկ որ եղանակ կ'ըլլայ՝ որ գրեթէ անկարելի է արտաքին կերպով մը զանազանել մէկմէկէ, ինչպէս որ շատ բնապատումք ալ իրարու հետ չփոթեցին զասոնք, կարծելով թէ կզաքիսը վայրի կուզ է, իսկ կուզը ընտանի կզաքիս: Բայց որպէս զի չփոթին ասոնք մէկմէկու հետ, պէտք է գիտնալ մէջերնին եղած տարբերութիւնը. կուզը ամենեւին իր գոյնը չփոխեր, և իրեն առանձին յատուկ բնաւորութիւն

ունի, ինչպէս նաև կզաքիսն ալ իր յատուկ բնաւորութիւնը: Կուզը ամենեւին մարդկանց հետ ընտանութիւն չունի՝ ինչպէս աղուէսը և Ժանտահոտ աքիսը, որոնք իրենց կերակուրը գտնելու համար տանց չորս կողմերը կը պտըտին: Իրենց սովորութիւններովն ու բնակութեան տեղովն ալ դարձեալ կը զանազանին ասոնք իրարմէ: Կզաքիսը բաց տեղեր կը պտըտի և անտառներու խորերը, ծառերու վրայ կը բնակի. ընդհակառակն կուզը բնակութիւն եղած տեղումք կը կենայ, հին շէնք, չոր խոտի շտեմարաններ, պատերու ծակեր կը փնտրուէ, ու հոն տեղումքը իր բնակութիւնը կը հաստատէ: Դարձեալ՝ կուզը ամէն բարեխառն, նաև տաք կլիմաներու տակ ալ կը գտուի, ինչպէս

Սատակասգար և Սալտիվեան կղզիները, բայց հիւսիսային կողմերը բնաւ չգտուիր, ուր որ ընդհակառակն շատ կղաքիս կը գտուի, որուն գեղեցիկ մօր թը իրենց պիտոյիցը կը գործածեն հոն տեղի բնակիչքը։ Իսկ ասոր ներհակ բարեխառն երկիրներու մէջ քիչ կը գտուի, իսկ տաք կլիմաներու տակ ամենեւին չգտուիր։

Ազաքիսը իրեն կերակրոյ համար թռչուն որսալու կ'ելլէ և շատը մէկ տեղ կը բռնէ. անոնց բոյնը կը փնտրուէ ու հաւկիթնին կը ծծէ. սկիւռ, դաշտամուկ, սեախայտ առնէտ ալ կը բռնէ. նաև մեղր ալ կ'ուտէ ինչպէս աղուէսը և կուզը։ Բայց այս երկու կենդանեաց որսալու կերպին մէջն ալ քիչ մը իրարմէ տարբերութիւն կայ։ Կուզը շան ձեռքէն ազատելու համար իր ծակը կը փախչի. իսկ կղաքիսը կը թողու որ հեռուանց ետեւէն գայ, ու ինքը ծառոյ մը հանդրպաժին պէս մագլցելով վրան կ'ելլէ առանց մեծ աշխատանք մը քաշելու, ուսկից հանդարտ կերպով շանը անցնելը զննելէն վերջը՝ դարձեալ իր բանին գործքին կ'իջնէ։ — Քիչ մը աւելի հաստ է քան զկուզը, իսկ զլուխը աւելի կարճ, ոտուրներն ալ կարճ ըլլալով՝ դիւրաւ կը վազէ։ Ըստ վառվառն թուխ գոյն ունի. քթին ծայրը, պոչին վարի կէսը և ոտուրները աւելի թուխ են ու գրեթէ սև. պարանոցը դեղին է, ուր ընդհակառակն կուզին ճերմակ է. ստեր խիստ բարակ է և քիչ կը թափի. առջևի կողմը փորուն վրայ կարմրագոյն է, վիզը և կուրծքին մէկ մասը պարանոցին գունովն է։

Ազաքիսը կուզին պէս չաշխատիր իր ձագերուն համար անկողին պատրաստելու, և քիչ աշխատութեամբ աւելի հանգիստ կը մեծցընէ զանոնք։ Արբոր ձագ պիտի հանէ՝ մագլցելով կ'ելլէ ծառի վրայ շինած սկիւռի բնակարանը, որ թռչնոյ բունոց պէս ճարտարութեամբ շինուած է, կը վռնտէ զկենդանին, բունին բերանը քիչ մը աւելի կը բանայ և հոն իր ձագերը կը հանէ. նմանապէս իրեն կը ծառայեն եղջերաւոր բուին ու

ցընոյ տեսակի մը շինած հին բոյները, և հին ծառերու խողովները, ուսկից փայտփոր և ուրիշ թռչունները կը հալածէ։ Այս կղաքիսն իր ձագերը երկու կամ երեքը մէկտեղ կը ձկնէ գարնան ժամանակները, որոնք աչուրնին գոյ կը ծնանին, բայց շատ շուտով կը մեծնան, և մայրերնին իրեն ձագուց համար թռչուն ու հաւկիթ կը ճարէ, ինչուան որ իրենց հետ կարենան որսի տանել զանոնք։ Ազաքիսները և կուզերը՝ ինչպէս ուրիշ շատ կենդանիք, ներսերնին պզտի փամփուշտ մը ունին, որն որ մուշկի նման հոտաւէտ նիւթով մը լեցուն է և մներնին ալ քիչ մը այս հոտն ունի. կղաքիսին միսը ուտելու կու գայ, իսկ կուզինը անախորժ է և մորթն ալ կղաքիսին մորթին պէս յարգի չէ։ Ազաքիսը ինչպէս հիւսիսային Մերիկոյ, այսպէս Աւրոպիոյ և Նիւիոյ հիւսիսային կողմերը կը գտուի. և պէտք չէ սամուրին հետ շփոթել զասիկայ. սամուրը սև է և մորթը շատ աւելի յարգի։ Ազաքիսին մորթին աւելի յարգի կտորն է կըռնակէն սկսեալ մինչև պոչին ծայրը՝ գունին աւելի մուր ըլլալուն պատճառաւ։ Ազաքիսին, սամուրին և սպիտակ աքիսին ձմեռուան մորթը Ռուսաստանի մեծ վաճառականութեան նիւթ մըն է, զորն որ Սիպերիոյ ցրտասառոյց անապատներէն առատութեամբ կ'որսան, բայց մեծ ու վտանգալից աշխատութեամբ։

ՉԱՓԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՉԱՓԱԿԱՆ ՊՈՍՏԻՐԻՒՆ

Տասնորդական դրոշքին չափոց ու կշռոց։
(Տես երես 140)

Բ. Առաջին մակերևութի. — Սակերուութի չափը իւր տարածութիւնն է, ուստի այս տարածութիւնը թէ իր երկայնութեանը և թէ իր լայնութեանը կրնայ չափուիլ։ Այն միութիւնը որ մակերևոյթ մը մի և նոյն չափով թէ իր